

KOMISIJI ZA STUDIJE II STEPENA ELEKTROTEHNIČKOG FAKULTETA U BEOGRADU

Komisija za studije II stepena, Elektrotehničkog fakulteta u Beogradu, na svojoj sednici održanoj 26.05.2015. godine imenovala nas je u Komisiju za pregled i ocenu master rada dipl. inž. Milice S. Isaković pod naslovom „Uticaj pomeranja niza mernih elektroda na izbor broja obeležja i klasifikaciju pokreta šake na bazi površinskih elektromiografskih signala“ (engleski – „Effects of the electrode array shift on sEMG-based feature selection and classification of hand movements“). Nakon pregleda materijala Komisija podnosi sledeći

IZVEŠTAJ

1. Biografski podaci kandidata

Milica S. Isaković je rođena 09.05.1992. godine u Beogradu. Gimnaziju u Mladenovcu je završila 2010. godine sa odličnim uspehom, kao nosilac Vukove diplome. Osnovne akademske studije je upisala školske 2010/11. godine na Elektrotehničkom fakultetu Univerziteta u Beogradu, studijski program Elektrotehnika i računarstvo, izborno područje Signali i sistemi. Diplomski rad je odbranila 04.09.2014. godine sa ocenom 10 (deset), i završila studije sa opštim uspehom 9,48 (devet i 48/100). Master akademske studije na Elektrotehničkom fakultetu Univerziteta u Beogradu je upisala školske 2014/15. godine, izborno područje Signali i sistemi. Položila je sve ispite sa prosečnom ocenom 10 (deset).

2. Opis master rada

Master rad kandidata sadrži 40 strana teksta, zajedno sa slikama (19) i tabelama (6). Rad sadrži 5 poglavlja i spisak literature od 47 bibliografskih jedinica. Rad je pisan na engleskom jeziku. Praktični deo diplomskog rada realizovan je u Laboratoriji za Biomedicinsku Instrumentaciju i Tehnologije na Elektrotehničkom fakultetu Univerziteta u Beogradu.

Prvo poglavlje predstavlja uvod u kome su opisani predmet i cilj rada. Predstavljene su teorijske osnove elektromiografije kao metode, karakteristike elektromiografskih (EMG) signala i mernih elektroda, i principi mioelektrične kontrole. Izložen je pregled referentne literature iz ove oblasti. Takođe je izložena polazna hipoteza istraživanja – da pomeranje niza mernih elektroda neće u statistički značajnoj meri uticati na tačnost klasifikacije pokreta šake.

U drugom poglavlju je detaljno prikazana primenjena metodologija. Izloženi su podaci o ispitanicima koji su učestvovali u merenjima i korišćenju mernoj opremi. Opisan je protokol snimanja, razmatrani pokreti šake i tri pozicije niza mernih elektroda za koja su izvršena merenja. Izložene su primenjene metode za obradu dobijenih signala: koraci u

pretprocesiranju, analiza glavnih komponenti koja je primenja za izdvajanje obeležja za klasifikaciju i projektovanje klasifikatora. Predložene su opsežne statističke analize za ispitivanje razlika između tri pozicije niza elektroda za različite setove pokreta (tri funkcionalna hvata, šest pokreta zgloba i svih devet pokreta zajedno) i različiti broj klasifikacionih obeležja. U cilju određivanja optimalnog broja klasifikacionih obeležja su statistički analizirane razlike između različitih setova obeležja. Takođe su analizirane i razlike u procentnih udelima u varijansi pojedinačnih glavnih komponenti.

U trećem poglavlju su prikazani rezultati klasifikacije dobijeni primenom razvijene metodologije na snimljenim signalima, za različite setove obeležja i pokreta šake. Uz rezultate klasifikacije su prikazani i rezultati primenjene statističke analize, kao i optimalni broj obeležja za klasifikaciju koji je na osnovu toga određen. Prikazani su procentni udeli u varijansi za različite pokrete i broj obeležja, sa rezultatima odgovarajuće statističke analize, i istaknute razlike koje postoje.

Četvrto poglavlje detaljno diskutuje postignute rezultate i izdvaja određene specifičnosti unutar setova pokreta. Dobijeni rezultati statističke analize poslužili su za odabir i preporuku dovoljnog broja obeležja za uspešnu klasifikaciju. Diskutovana su moguća unapređenja na svim nivoima istraživanja (postavljanje mernih elektroda, obrada signala i klasifikacija).

Peto poglavlje je zaključak u okviru koga je opisan značaj razvijene metodologije i rezimirani ključni rezultati rada.

3. Analiza rada sa ključnim rezultatima

Master rad dipl. inž. Milice S. Isaković bavi se ispitivanjem uticaja pomeranja niza mernih elektroda na klasifikaciju voljnih pokreta šake na bazi površinskih EMG signala. Ova problematika je veoma aktuelna u oblasti mioelektrične kontrole.

Definisan je protokol studije i izvršena merenja EMG signala sa mišića podlaktice zdravih ispitanika. Analizirana su tri seta pokreta šake i tri pozicije niza elektroda, kao i razlike između njih. Obrada snimljenih signala uključila je pretprocesiranje (filtriranje, segmentaciju i usrednjavanje), primenu analize glavnih komponenti za izdvajanje obeležja i projektovanje kvadratnog klasifikatora. Rezultati klasifikacije i sprovedena statistička analiza su pokazali da se uticaj pomeranja niza elektroda može izbeći ponovnim obučavanjem klasifikatora i primenom dovoljnog broja obeležja. Izložene su preporuke za broj obeležja koja treba koristiti u zavisnosti od broja pokreta koji se analiziraju. Analizirane su razlike u procentnim udelima u varijansi pojedinačnih setova obeležja između različitih pozicija elektroda i pokreta šake.

Osnovni doprinosi rada su:

- (a) eksperimentalni protokol i metodologija procesiranja EMG signala,
- (b) poređenje rezultata klasifikacije u slučaju pomeranja niza mernih elektroda, za različite setove pokreta i broj klasifikacionih obeležja,

- (c) preporuke za broj potrebnih obeležja za uspešnu klasifikaciju,
- (d) mogućnost nastavka rada na razvoju ove metodologije.

Rezultati proistekli iz master rada su objavljeni u sledećim publikacijama:

M. S. Isaković, N. Miljković, and M. B. Popović, "Classifying sEMG-based hand movements by means of principal component analysis", *Proc. of the 22nd Telecommunications Forum TELFOR*, Belgrade, Serbia, pp. 545-548, 25 - 27 Nov., 2014.

M. S. Isaković, N. Miljković, and M. B. Popović, "Classifying sEMG-based hand movements by means of principal component analysis", *Telfor Journal* 7(1): 26-30, 2015.

M. S. Isaković, N. Miljković, M. Štrbac, and M. B. Popović, "Classification of sEMG-based hand movements is affected by electrode array positioning," *Proc. 2nd Conference on Human-Machine Interface from Student-to-Student Interface (HMI from SSI)*, Belgrade, pp. 22, 20 Mar. 2015.

M. S. Isaković, N. Miljković, M. Štrbac, and M. B. Popović, "Effects of Electrode Array Shift on sEMG-based Grasp Classification," *Proc. 2nd International conference in Electrical, Electronic, and Computing Engineering IcETRAN*, Silver Lake, 8 - 11 Jun. 2015.

4. Zaključak i predlog

Kandidatkinja Milica S. Isaković je u svom master radu uspešno predložila novu metodologiju za obradu EMG signala i klasifikaciju pokreta šake i ispitala uticaj pomeranja niza mernih elektroda. Predloženo rešenje može značajno da unapredi saznanja u oblasti mioelektrične kontrole.

Kandidatkinja je iskazala samostalnost i sistematičnost u svome postupku, kao i inovativne elemente u rešavanju problematike ovog rada.

Na osnovu gore navedenog Komisija sa zadovoljstvom predlaže Nastavno-naučnom veću Elektrotehničkog fakulteta u Beogradu da prihvati rad „Uticaj pomeranja niza mernih elektroda na izbor broja obeležja i klasifikaciju pokreta šake na bazi površinskih elektromiografskih signala“ dipl. inž. Milice S. Isaković kao master rad i odobri javnu usmenu odbranu.

Beograd, 31.08.2015. godine

Članovi komisije:

Dr Mirjana Popović, redovni profesor

Dr Nadica Miljković, docent